

Spomienky lekára, ktorý sa vrátil do života

POHĽAD DO VEČNOSTI

Dr. Eben Alexander

*„Za vyše štyridsať rokov som nepočul o takom šokujúcom príbehu.
Dr. Alexander je živý dôkaz toho, že život po živote naozaj existuje.“*

Raymond A. Moody, autor knihy *Život po živote*

POHLAD
DO VEČNOSTI

POHLAD DO VEČNOSTI

Dr. Eben Alexander

FORTUNA

Original title: Eben Alexander, M. D.: PROOF OF HEAVEN
Copyright © 2013 by Eben Alexander, M. D.

Slovak edition © Fortuna Libri, Bratislava 2013
Translation © Róbert Hrebíček, 2013

Vydalo vydavateľstvo Fortuna Libri v edícii Fortuna Litera.

www.fortunalibri.sk

Redakčná a jazyková úprava Zora Sadloňová
Zodpovedná redaktorka Anna Kališková

Prvé vydanie

Všetky práva vyhradené.

Mená niektorých osôb v tejto knihe sú zmenené.

Nijaká časť tejto publikácie sa nesmie reprodukovať,
ukladať do informačných systémov ani rozširovať
akýmkoľvek spôsobom, či už elektronicky, mechanicky,
fotografickou reprodukciou, alebo inými prostriedkami,
bez písomného súhlasu majiteľov práv.

ISBN 978-80-8142-185-3

*Túto knihu s bezhraničnou vďačnosťou
venujem celej svojej milujúcej rodine.*

OBSAH

Prológ	9
1. Bolesť	19
2. Nemocnica	25
3. Z ničoho nič	31
4. Eben IV.	33
5. Podsvetie	37
6. Kotva môjho života	41
7. Krútiaca sa melódia a Brána	46
8. Izrael	50
9. Jadro	53
10. Čo je podstatné	58
11. Koniec zostupnej špirály	67
12. Putovanie svetmi	76
13. Streda	82
14. Jedinečný zážitok na prahu smrti	84
15. Dar zabudnúť	88
16. Studňa	95
17. $N = 1$	97
18. Zabudnúť a spomenúť si	103
19. Niet sa kam skryť	105
20. Uzavretie	110
21. Dúha	113
22. Šesť tvárí	116
23. Posledná noc, prvé ráno	119
24. Na pomedzí	123

25. Nedokonálny návrat	128
26. Správa sa šíri	132
27. Späť doma	134
28. Ultrarealita	137
29. Bežný zážitok	139
30. Späť z ríše mŕtvych	144
31. Tri tábory	148
32. Návšteva kostola	155
33. Záhada vedomia	157
34. Posledná dilema	170
35. Fotografia	173
Eternea	180
Podakovanie	181
Odporúčaná literatúra	186
Dodatok A: Vyjadrenie Scotta Wada, M. D.	194
Dodatok B: Neurovedecké hypotézy, nad ktorými som uvažoval v úsilí vysvetliť svoj zážitok	196

PROLÓG

*Človek by mal hľadať to, čo je, nie to,
čo by podľa neho malo byť.*

ALBERT EINSTEIN (1879 – 1955)

V detstve sa mi často snívalo, že lietam.

V noci som stál na dvore a pozoroval hviezdy, až som k nim odrazu začal vystupovať. Prvé centimetre som prekonal automaticky. Čoskoro som však zistil, že čím vyššie sa vznášam, tým väčšmi môj postup závisí odo mňa – od toho, čo urobím *ja*. Ak som priveľmi podľahol vzrušeniu a dal sa uniesť novým zážitkom, zrútil som sa na zem... prudko. Ak som si však zachoval chladnú hlavu a nespanikáril, k hviezdnej oblohe som letel čoraz rýchlejšie.

Keď som bol starší, fascinovali ma lietadlá a rakety – všetko, čo ma mohlo vyniesť do sveta nad našou planétou. Určite za to mohli aj detské sny. Vždy keď naša rodina niekam letela, od štartu až po pristátie som mal tvár prilepenú na okienku lietadla. V lete 1968 som ako štrnásťročný minul všetky peniaze, čo som si zarobil kosením trávnikov, na kurz lietania na klzáku. Viedol ho Gus Street na Jahodovom vrchu, malom „letisku“ v podobe pása trávy západne od severokarolínskeho mesta Winston-Salem, kde som vyrastal. Dodnes si pamätám, ako mi búšilo srdce, keď som potia-

hol za veľký čerešňovočervený gombík. Lano, čo ma spájalo s vlečným lietadlom, sa zošmyklo z háka a ja som naklonil klzák smerom k poľu. Vtedy som sa prvý raz cítil naozaj sám a slobodný. Väčšina priateľov zakúsila takýto pocit v aute. Ja si však myslím, že keď letíte v tristometrovej výške, zažijete stonásobne väčšie vzrušenie.

V sedemdesiatych rokoch som vstúpil do športového parašutistického tímu Severokarolínskej univerzity. Tvorili sme akési tajné bratstvo – skupinu ľudí, čo vedeli o čomsi jedinečnom a čarovnom. Prvý zoskok bol desivý, druhý ešte desivejší. Pri dvanástom som pred otvorením padáka musel padať vyše tristo metrov (bolo to moje prvé „desaťsekundové oneskorenie“), no vedel som, že som vo svojom živle. Na univerzite som absolvoval 365 zoskokov padákom. Voľným pádom som celkovo letel viac ako tri a pol hodiny, väčšinou vo formáciách s najviac dvadsiatimi piatimi ďalšími parašutistami. Hoci roku 1976 som so zoskokmi skončil, aj ďalej som mal živé sny o parašutizme. Vždy boli príjemné.

Najlepšie sa mi skákalo v podvečer, keď slnko začínalo zapadať za obzor. Ťažko opísať pocit, čo som vtedy prežíval: akoby som sa blížil k čomusi, čo som nevedel pomenovať a nedokázal sa toho nabažiť. Nešlo iba o samotu, ved sme neskákali jednotlivo, ale po piatich, šiestich, niekedy aj desiatich či dvanástich. Pred otvorením padákov sme utvárali formácie. Čím väčšie a náročnejšie, tým lepšie.

V jednu nádhernú jesennú sobotu roku 1975 som sa spolu s ďalšími športovcami zo Severokarolínskej univerzity pridal k priateľom z parašutistického centra so sídlom na východe štátu, aby sme si zaskákali. Pri predposlednom zoskoku z lietadla *D18 Beechcraft* vo výške 3 200 metrov sme s desiatimi mužmi vytvorili snehovú vločku. Úplná formácia

vznikla skôr, ako sme dosiahli výšku 2 130 metrov. Preto sme mohli plných osemnásť sekúnd letieť prielomom medzi dvoma týčiacimi sa kumulmi. Vo výške 1 100 metrov sme sa rozdelili, aby sme sa pripravili na otvorenie padákov.

Keď sme dosadli na zem, slnko už zapadlo. Rýchlo sme však nastúpili do ďalšieho lietadla a vzniesli sa do výšky. Stihli sme ešte posledné lúče a mohli uskutočniť druhý zoskok pri západe slnka. Dvaja mladší členovia sa mali po prvý raz pokúsiť pridať k formácii. Mali sa k nej pripojiť zvonka, nie tvoriť jej základ (bolo to tak pre nich ľahšie, lebo stačilo, aby padali priamo k zemi – ostatní sa k nim museli aktívne priblížiť). Vzrušenie mali zažiť nielen dvaja mladší členovia, ale aj my skúsenejší. Budovali sme totiž tím a rozširovali skúsenosti parašutistov, aby neskôr mohli spolu s nami utvárať ešte väčšie formácie.

Nad pristávacími dráhami malého letiska za mestom Roanoke Rapids v Severnej Karolíne mali šiesti muži vytvoriť hviezdu. Vyskakoval som posledný. Parašutista predomnou sa volal Chuck. Pokiaľ šlo o utváranie formácií počas voľného pádu, bol už pomerne skúsený. Vo výške 2 280 metrov nás ešte zalievalo slnečné svetlo, no 2 400 metrov pod nami už blikali pouličné lampy. Zoskoky za súmraku sú vždy nádherné a bol som presvedčený, že k nim pribudne aj tento.

Hoci z lietadla vyskočím iba sekundu po Chuckovi, musím sa ponáhľať, aby som ostatných dostihol včas. Prvých sedem sekúnd poletím strmhlav. Budem padať takmer o 160 kilometrov za hodinu rýchlejšie než priatelia, a len čo utvoria počiatočnú formáciu, pripojím sa k nim.

Za normálnych okolností sa všetci parašutisti rozdelia vo výške 1 100 metrov a usilujú sa čo najväčšmi vzdialiť od ostatných. Každý z nich potom zamáva rukami (na znamenie

ostatným, že čoskoro rozvinie padák), pozrie nahor, aby sa presvedčil, že nad ním nikto nie je, a potiahne za odisťovacie lanko.

„Tri, dva, jeden... von!“

Najskôr vyskočili prví štyria parašutisti, potom sme ich s Chuckom nasledovali v tesnom závесе. Keď som sa strmhlav rútil nadol a začal dosahovať maximálnu rýchlosť, usmial som sa. Už druhý raz v ten istý deň som totiž videl zapadať slnko. Chcel som sa čo najrýchlejšie pripojiť k ostatným a potom zatiahnuť za vzdušnú brzdu. Stačilo, aby som upažil (používali sme látkové krídla, ktoré siahali od zápästí k bokom a pri plnom nafúknutí a vysokej rýchlosti kládli obrovský odpor) a nasmeroval zvonové rukávy a nohavice priamo proti vzduchu.

Nedostal som však na to príležitosť.

Ako som sa rútil k formácii, zbadal som, že jeden z nováčikov sa blíži prirýchlo. Keď padal medzi neďalekými oblakmi, určite sa vystrašil. Uvedomil si, že rýchlosťou asi šesťdesiat metrov za sekundu sa valí k obrovskej planéte, ktorú sčasti zahaľovala čoraz hustejšia tma. Namiesto toho, aby sa pomaly pripojil k okraju formácie, prudko sa prihnal a celú ju rozbil. Všetkých päť parašutistov sa teraz neovládateľne rútilo k zemi.

Navyše boli priveľmi blízko. Parašutista za sebou necháva mimoriadne turbulentný prúd nízkotlakového vzduchu. Ak doň skočí ďalší, okamžite naberie rýchlosť a môže naraziť do parašutistu pod ním. Rýchlosť oboch športovcov potom ešte väčšmi vzrastie, takže môžu udrieť do parašutistov *pod nimi*. Skrátka, je to recept na katastrofu.

Natočil som sa, aby som sa vyhol rozbitej formácii. Manévroval som až dovtedy, kým som sa neocitol nad miestom,

kde sme mali otvoriť padáky, aby sme dve minúty pomaly klesali k zemi.

Pozrel som na päťicu dezorientovaných parašutistov. S úľavou som zistil, že sa vzdávajú jeden od druhého, aby rozbili smrteľné zovretie.

Bol medzi nimi aj Chuck. Na moje prekvapenie sa však rútil tým istým smerom ako ja. Zastavil sa priamo pod mnou. Keďže skupina sa predtým rýchlo valila, šesťstometrovú vzdialenosť sme prekonalí za kratší čas, ako očakával. Možno si pomyslel, že sa naňho usmialo šťastie a nemusí do bodky dodržiavať pravidlá.

Určite si ma nevšimol. Len čo som si to uvedomil, z plecniaka sa mu ako kvet rozvinul pestrofarebný pomocný padák. Zachytil okolitý vzduch, prúdiaci rýchlosťou 190 kilometrov za hodinu, a vyletel priamo ku mne. Pritom vytiahol z puzdra hlavný padák.

Od okamihu, keď som zbadal Chuckov pomocný padák, mal som na reakciu iba veľmi málo času. Za necelú sekundu by som totiž preletel otvárajúcim sa hlavným padákom a s veľkou pravdepodobnosťou by som vrazil rovno do Chucka. Keby som mu v tejto rýchlosti zachytil ruku alebo nohu, hneď by som mu ju odrhol, pričom by som sa sám smrteľne zranil. Keby som vpálil priamo doňho, naše telá by prakticky vybuchli.

Hovorí sa, že v takýchto situáciách čas plynie pomalšie, a je to pravda. Hoci ubiehali mikrosekundy, moja myseľ sa správala, akoby sledovala spomalene prehrávaný film.

Vo chvíli, keď som uvidel pomocný padák, prudko som pripažil, vyrovnal telo tak, aby letelo strmhlav, a mierne sa ohol v bedrových kĺboch. Vo zvislej polohe som nabral rýchlosť a vďaka ohnutiu som sa začal pohybovať nabok –

najskôr pomaly, potom oveľa rýchlejšie. Telo sa mi zmenilo na krídlo, takže som prefrčal tesne popri Chuckovom otvárajúcom sa pestrofarebnom padáku *Para-Commander*.

Preletel som popri ňom vyše dvestoštyridsaťkilometrovou rýchlosťou, teda takmer sedemdesiat metrov za sekundu. Azda preto si asi nevšimol výraz na mojej tvári. Keby sa mu to však podarilo, zbadal by v mojich očiach absolútny úžas. Na situáciu som zareagoval v priebehu milisekúnd. Bola však priveľmi zložitá, a keby som mal čas zamyslieť sa nad ňou, asi by som ju nezvládol.

A predsa... *zvládol* som ju a obaja sme bezpečne pristáli. Môj mozog sa ocitol zoči-voči problému, ktorý si vyžadoval nezvyčajné schopnosti, a zdalo sa mi, že na okamih ich naozaj nadobudol.

Ako sa mi to podarilo? V priebehu vyše dvadsaťročnej kariéry v oblasti akademickej neurochirurgie – zahŕňa skúmanie mozgu, pozorovanie jeho činnosti a operácie – som mal množstvo príležitostí položiť si túto otázku. Napokon som si povedal, že mozog je vskutku výnimočný orgán – výnimočnejší, než si vieme predstaviť.

Dnes si uvedomujem, že pravdivá odpoveď na túto otázku siahla oveľa hlbšie. Na to, aby som si to overil, som však musel úplne zmeniť svoj život aj svetonázor. Táto kniha opisuje udalosti, ktoré k tomu viedli. Presvedčili ma, že hoci mozog je naozaj úžasný, v ten deň mi život nezachránil. V momente, keď sa začal otvárať Chuckov padák, sa prebudila moja iná, oveľa hlbšia súčasť. S bleskovou rýchlosťou mohla konať preto, lebo na rozdiel od mozgu a zvyšku tela vôbec nezávisí od času.

Tá istá časť spôsobovala, že som v detstve tak veľmi túžil vzniesť sa k oblohe. Je nielen najbystrejšia, ale aj najhlbšia. Väčšinu života v dospelosti som v ňu však neveril.

Teraz sa to zmenilo a na ďalších stranách sa dozviete prečo.

Som neurochirurg.

Roku 1976 som dokončil štúdium na Severokarolínskej univerzite v meste Chapel Hill. Špecializoval som sa na chémiu. Roku 1980 som na Lekárskej fakulte Dukovej univerzity získal titul M. D. V priebehu jedenástich rokov, keď som sa venoval štúdiu medicíny a počiatočnej praxi na Dukovej univerzite, v Massachusettskej všeobecnej nemocnici a na Harvarde, som sa zameriaval na neuroendokrinológiu. Je to štúdium interakcií medzi nervovou sústavou a endokrinnou sústavou (systém žliaz s vnútorným vylučovaním). Tá uvoľňuje hormóny, ktoré riadia väčšinu telesných činností. Zo spomenutých jedenástich rokov som dva venoval výskumu toho, ako krvné cievy v určitej oblasti mozgu patologicky reagujú vo chvíli, keď do nej vytečie krv z aneuryzmy. Tento syndróm je známy ako mozgový vazospazmus.

Po skončení stáže z mozgovocievnej neurochirurgie v Newcastle upon Tyne v Spojenom kráľovstve som pätnásť rokov pôsobil na Lekárskej fakulte Harvardovej univerzity ako docent chirurgie s osobitným zameraním na neurochirurgiu. Za tieto roky som zoperoval nespočetné množstvo pacientov, z ktorých mnohí trpeli ťažkými, život ohrozujúcimi mozgovými ochoreniami.

Moje výskumné aktivity súviseli najmä s vývojom pokročilých technických postupov, ako je stereotaktická rádiochirurgia, metóda, vďaka ktorej chirurg môže zamerať žiarenie na konkrétny cieľ v hĺbke mozgu, pričom nepoškodí susedné oblasti. Pomohol som vyvinúť aj neurochirurgické postupy, ktoré sa vykonávajú pod kontrolou magnetickej rezonancie

a podporujú terapiu ťažko liečiteľných mozgových ochorení, ako sú nádory či cievne poruchy. V priebehu týchto rokov som sa stal autorom či spoluautorom vyše stopäťdesiatich kapitol a článkov, ktoré vyšli v odborne recenzovaných lekárskejších časopisoch. Svoje zistenia som prezentoval na vyše dvesto lekárskejších konferenciách na celom svete.

Stručne povedané, venoval som sa vede. Mojmím poslaním sa stalo pomocou nástrojov modernej medicíny pomáhať ľuďom, liečiť ich a získavať nové poznatky o fungovaní ľudského tela vrátane mozgu. Bol som nesmierne šťastný, že som si našiel miesto v živote. Okrem toho som mal vynikajúcu manželku a dve prekrásne deti. Aj keď som sa naplno venoval práci, rodinu, ktorú pokladám za svoje ďalšie veľké požehnanie, som nezanedbával. Uvedomoval som si, že v mnohých ohľadoch mám veľké šťastie.

Opustilo ma až 10. novembra 2008, keď som mal päťdesiatštyri rokov. Zachvátila ma zriedkavá choroba a na sedem dní som upadol do kómy. V tom čase mi vôbec nefungoval neokortex – vývojovo mladšia časť mozgovej kôry a sídlo duševnej činnosti. Jednoducho bol odstavený, akoby celkom chýbal.

Keď zlyhá táto časť mozgu, akoby ste nejestvovali. Ako neurochirurg som si za roky praxe vypočul množstvo príbehov o ľuďoch, ktorí mali nezvyčajné zážitky, najmä po tom, čo sa im zastavilo srdce. Ocitli sa vraj v záhadných neznámych krajinách, rozprávali sa s mŕtvymi príbuznými, ba dokonca sa stretli s Bohom.

Hoci to všetko boli úžasné príbehy, pokladal som ich za výplody fantázie. Čo je príčinou nadpozemských zážitkov, o ktorých títo ľudia tak často rozprávajú? Netvrdil som, že poznám odpoveď, iba to, že ich základom sú mozgové pro-

cesy. Platí to o celom vedomí. Ak nemáte funkčný mozog, nemôžete byť pri vedomí.

Mozog je totiž stroj na vedomie. Ak sa pokazí, vedomie sa stratí. Mozgové procesy sú síce nesmierne zložité a záhadné, no podstata problému je jednoduchá. Ak vytrhnete zástrčku z elektrickej zásuvky, televízor zhasne. Nech už sa vám program páči akokoľvek, skončí sa.

Takto nejako by som vás bol poučil predtým, ako sa mi pokazil vlastný mozog.

Keď som upadol do kómy, nedalo sa povedať, že mozog mi pracuje nesprávne – nefungoval totiž *vôbec*. Myslím si, že práve to bolo príčinou hlbokého a intenzívneho zážitku na prahu smrti (NDE, *near-death experience*), ktorý som v kóme mal. K mnohým zážitkom na prahu smrti dochádza vtedy, keď sa človeku na chvíľu zastaví srdce. Neokortex sa v takýchto prípadoch dočasne inaktivuje, celkovo sa však nepoškodí (za predpokladu, že vďaka kardiopulmonálnej resuscitácii alebo obnoveniu funkcie srdca približne do štyroch minút znova začne dostávať kyslík). V mojom prípade však aktivita neokortexu neprichádzala do úvahy. Vedomie, ktoré som v tom čase mal, existovalo *bez akýchkoľvek obmedzení fyzického mozgu*.

Zažíval som akúsi búrku zážitkov na prahu smrti. Ako praktizujúci neurochirurg, ktorý sa desiatky rokov venoval výskumu a operáciám pacientov, som pomerne ľahko mohol posúdiť realitu a dôsledky toho, čo sa mi prihodilo.

Ich ďalekosiahlosť sa azda ani nedá opísať. Svojím zážitkom som si potvrdil, že smrť tela a mozgu neznamená koniec vedomia, že ľudská existencia siaha za hrob a, čo je ešte dôležitejšie, pokračuje pod dohľadom Boha. Všetkých nás miluje, stará sa o nás a záleží mu na tom, kam smeruje vesmír a všetky bytosti v ňom.

Miesto, na ktoré som šiel, bolo skutočné. Život, čo žijeme tu a teraz, v porovnaní s ním pripomína sen. Neznamená to však, že si ho necením. Práve naopak, vážim si ho väčšími než kedykoľvek predtým. Vnímam ho totiž v správnom kontexte.

Má svoj zmysel, no odtiaľto ho nevidíme – aspoň väčšinou. To, čo sa mi stalo, keď som upadol do kómy, je celkom iste najvýznamnejší príbeh, aký kedy vyrozprávam. Nehovorí sa mi však ľahko, pretože je na míle vzdialený od bežného chápania. Nemôžem ho jednoducho vykričať len tak do sveta. Moje závery sa navyše zakladajú na lekárskej analýze zážitku. K tej som zasa dospel vďaka dôvernej znalosti najmodernejších predstáv v oblasti mozgovej vedy a výskumu vedomia. Len čo som si uvedomil, aká pravda sa skrýva za mojou cestou, pochopil som, že ju *musím* vyrozprávať. Hlavným zmyslom môjho života sa stalo to, aby som to urobil správne.

Nechcem tým povedať, že som zanechal lekársku prax a život neurochirurga. Dostal som však výsadu pochopiť, že život sa nekončí smrťou tela či mozgu. Preto pokladám za svoju povinnosť či poslanie opísať ľuďom, čo som videl za hranicou telesnosti a pozemskosti. Svoj príbeh túžim vyrozprávať najmä tým, ktorí už podobné historicky počuli a chceli im uveriť, no nepodarilo sa im to.

Práve týmto ľuďom je teda určená táto kniha a jej poslanstvo. To, čo vám rozpoviem, je dôležitejšie ako čokoľvek iné, čo vám ľudia môžu povedať. Navyše je to pravda.

*Bolest'***Lynchburg, Virgínia – 10. november 2008**

Vytreštil som oči. V tme spálne som zaostřil pohľad na červené svetlo hodín pri posteli. Bolo pol piatej ráno. Zobudil som sa o hodinu skôr ako zvyčajne. Čakala ma sedemdesiatminútová jazda z domu v Lynchburgu v štáte Virgínia do Nadácie pre chirurgiu vykonávanú pomocou sústredených ultrazvukových vln (Focused Ultrasound Surgery Foundation) v Charlottesville, kde som pracoval. Manželka Holley tuho spala vedľa mňa.

Roku 2006, teda dva roky predtým, som sa spolu s ňou a so zvyškom rodiny presťahoval do vysočiny vo Virgínii. Dovtedy som sa takmer dvadsať rokov venoval akademickej neurochirurgii vo Veľkom Bostone. S Holley som sa zoznámil v októbri 1977, dva roky po tom, čo sme obaja ukončili štúdium na vysokej škole. Pracovala na magisterskom titule z výtvarného umenia, zatiaľ čo ja som navštevoval lekársku fakultu. Už niekoľkokrát si vyšla na rande s mojím spolubývajúcim Vicom. Jedného dňa ju priviedol do izby, aby mi ju predstavil – pravdepodobne sa ňou chcel popýšiť. Keď odchádzali, povedal som Holley, že sa môže kedykoľvek zastaviť, a dodal som, že Vica vôbec nemusí vziať so sebou.

Na našom prvom skutočnom rande sme zašli na večierok do Charlotte v Severnej Karolíne. Cesta tam aj späť trvala

dve a pol hodiny. Holley bola zachrípnutá, a tak som celý čas hovoril takmer výlučne ja. Nerobilo mi to problém. Vzali sme sa v júni 1980 v Episkopálnom kostole svätého Tomáša vo Windsore v Severnej Karolíne. Krátko nato sme sa presťahovali do obytného komplexu Royal Oaks (Kráľovské duby) v Durhame. Sídlí tam totiž Dukova univerzita, kde som ako lekár začínam. Komplex vôbec nepôsobí kráľovsky a nevšimli sme si tam ani nijaké duby. Mali sme veľmi málo peňazí, no boli sme takí zaneprázdnení (a takí šťastní, že sme spolu), že nás to netrápilo. Na jednej z prvých dovolení sme kempovali na plážach Severnej Karolíny. Bola jar, čo v oboch Karolínach znamená sezónu pakomárikov. Stan nás pred nimi veľmi neochránil, aj tak sme si však užili veľa zábavy. Keď som raz popoludní plával v príboji, vynašiel som spôsob, ako loviť kraby modré, čo mi cupotali pri nohách. Veľkú kopu sme odniesli do motela Pony Island, kde sa ubytovali priatelia, a ugrilovali ich. Podelili sme sa s nimi so všetkými. Hoci sme obmedzovali výdavky, onedlho sme zistili, že sme celkom na dne. Bývali sme u najlepších priateľov Billa a Patty Wilsonovcov. Len tak z rozmaru sme sa rozhodli, že sa s nimi večer vyberieme na bingo. Bill si v lete chodieval zahrať každý štvrtok. Robieval to už desať rokov, no nikdy nič nevyhral. Holley hrala bingo prvý raz v živote. Nevieam, či to bolo začiatočnícke šťastie, alebo Boží zásah, vyhrala však dvesto dolárov. Pre nás mali päťtisícovú hodnotu. Mohli sme si predĺžiť dovolenku a nemuseli sme sa trápiť pre peniaze.

Titul M. D. som získal roku 1980. Holley sa v tom istom roku stala magisterkou a začala si budovať kariéru ako umelkyňa a učiteľka. Svoju prvú samostatnú operáciu mozgu som uskutočnil na Dukovej univerzite roku 1981. Náš prvorodený syn Eben IV. sa narodil v Pôrodnici princeznej

Márie v Newcastle upon Tyne na severe Anglicka roku 1987 počas mojej stáže z mozgovocievnej neurochirurgie. Mladší syn Bond prišiel na svet v bostonskej nemocnici Brigham & Women's Hospital roku 1998.

Pätnásť rokov strávených na Lekárskej fakulte Harvardovej univerzity a v nemocnici Brigham & Women's Hospital sa mi veľmi páčilo. Naša rodina si čas prežitý vo Veľkom Bostone nesmierne cenila. Napriek tomu sme si roku 2005 s Holley povedali, že nastal čas vrátiť sa na juh. Chceli sme byť bližšie k rodinám. Ja som v tom navyše videl aj príležitosť dopriať si nezávislosť, ktorú som si na Harvarde nemohol dovoliť. Na jar 2006 sme teda v Lynchburgu vo virgínskej vysočine začali odznova. Netrvalo dlho a začali sme viesť uvoľnenejší život, na aký sme si pamätali z čias, keď sme vyrastali na juhu.

Chvíľu som ležal na posteli a rozmýšľal, prečo som sa zobudil tak skoro. Deň predtým bola slnečná, bezoblačná, azda trochu chladná nedeľa. Na konci jesene vo Virgínii je to klasické počasie. Holley, Bond (vtedy mal desať rokov) a ja sme zašli k susedovi na barbecue. Večer sme sa telefonicky pohovárali s Ebenom, ktorý mal dvadsať rokov a chodil do tretieho ročníka na Delawareskej univerzite. Jedinou chybičkou krásy bol slabý vírusový zápal dýchacích ciest, ktorý nás všetkých trápil už týždeň. Tesne predtým, ako som si ľahol do postele, ma rozbolel chrbát. Doprial som si teda krátky kúpeľ, po ktorom som pookrial. Teraz som rozmýšľal, či som sa zobudil zavčasu preto, lebo mi v tele ešte stále koluje vírus.

Nepatrne som sa pohol. Chrbticou mi prešla vlna bolesti, oveľa silnejšia ako deň predtým. Vírusu sa v mojom tele očividne zapáčilo. Čím väčšmi som sa preberal, tým ostrejšia bola bolesť. Keďže som už nemohol zaspať a pred začiatkom

pracovného dňa som mal hodinu voľna, povedal som si, že si doprajem ďalší teplý kúpeľ. Posadil som sa, spustil nohy na zem a vstal.

Bolesť sa znova zintenzívnila. Bola tupá, pulzujúca, mučivá. Vychádzala z dolného konca chrbtice. Holley som nechal spať a potichu som kráčal chodbou k hlavnej kúpeľni na poschodí.

Napustil som si vodu a pomaly vošiel do vane. Bol som presvedčený, že v teple sa mi okamžite uľaví. Mýlil som sa. Kým sa vaňa spolovice naplnila, pochopil som, že som urobil chybu. Bolesť sa zhoršovala. Bola už taká silná, až som sa bál, že budem musieť skríknúť na Holley, aby mi pomohla vyjsť z vane.

Uvedomil som si, že situácia je vskutku absurdná. Natiahol som ruku a schytil uterák, čo visel z poličky nado mnou. Posunul som ho k okraju, aby sa polička tak ľahko neuvoľnila, a pomaly som sa vytiahol nahor.

Pocítil som ďalšie bodnutie do chrbta. Bolo také silné, že som zalapal po vzduchu. Toto *určite* nie je chrípka. Čo iné to však môže byť? Keď som horko-ťažko vyliezol z klzkej vane a obliekol si šarlátový froté župan, pomaly som sa vrátil do spálne a hodil sa na posteľ. Medzitým mi telo zvlhlo od studeného potu.

Holley sa zamrvila a obrátila sa ku mne.

„Čo sa deje? Koľko je hodín?“

„Neviem,“ priznal som, „ale hrozne ma bolí chrbát.“

Holley ma začala masírovať. Na moje prekvapenie sa mi trochu uľavilo. Lekárom sa zvyčajne nepáči, keď ochorejú. Nie som nijaká výnimka. Na chvíľu som uveril, že bolesť – a jej príčina, nech už bola akákoľvek – konečne začne ustupovať. No o pol siedmej, keď som zvyčajne odchádzal do práce, som ešte vždy prežíval muky a bol som takmer ochrnutý.

O pol ôsmej vošiel do spálne Bond. Čudoval sa, že som ešte doma.

„Čo sa deje?“

„Otec sa necíti dobre, zlatko,“ odvetila Holley.

Ležal som na posteli, pod hlavou som mal podložený vankúš. Bond podišiel ku mne, natiahol ruky a začal mi jemne masírovať spánky.

Keď sa ma dotkol, zdalo sa mi, že mi hlavou preletel blesk. Väčšiu bolesť som ešte nikdy necítil. Zvrieskol som. Bond uskočil dozadu. Moja reakcia ho prekvapila.

„To je v poriadku,“ povedala mu Holley, hoci očividne si myslela čosi iné. „Nie je to tvoja chyba. Ocka iba strašne bolí hlava.“ Potom som začul, ako si zašomrala pod nos: „Asi by som mala privolať sanitku.“

Lekárov predsa len môže postihnúť niečo strašnejšie ako choroba. Celkom najhoršie sa cítia vtedy, keď sa ocitnú na pohotovosti ako pacienti. Predstavil som si, ako sa dom hemží záchranármi. Kladú mi štandardné otázky, prevážajú ma do nemocnice, vypisujú papiere... Povedal som si, že o chvíľu sa mi ulávi. Ak si zavolám sanitku, určite to neskôr oľutujem.

„Nie, nemusíš,“ zahriakol som manželku. „Teraz je to zlé, ale čoskoro mi bude lepšie. Radšej pomôž Bondovi pripraviť sa do školy.“

„Eben, naozaj si myslím, že...“

„Budem v poriadku,“ prerušil som ju. Tvár som mal ešte stále zaborenú do vankúša. Bolesť ma celkom ochromila. „Naozaj. *Nevolaj* deväťstojedenaštku. Až taký chorý zasa nie som. Iba mám svalový kŕč v okolí driekovej chrbtice a bolí ma hlava.“

Holley zdráhavo odviedla syna na prízemie a pripravila mu raňajky. Potom ho poslala k priateľovi, čo býval na našej ulici,

aby ho odviezol do školy. Keď Bond vychádzal z domu, uvedomil som si, že ak naozaj trpím vážnou chorobou a predsa len *skončím* v nemocnici, popoludní ho neuvidím. S vypätím všetkých síl som zachripel: „Nech sa ti v škole darí, Bond!“

Kým Holley vyšla na poschodie, aby sa na mňa pozrela, upadol som do bezvedomia. Pomyslela si, že som zaspal, a tak ma nechala odpočívať. Zišla na prízemie, aby zavolała mojim kolegom. Chcela zistiť, aký názor majú na to, čo sa so mnou deje.

Po dvoch hodinách si povedala, že som oddychoval už dosť. Vyšla teda na poschodie, aby ma skontrolovala. Keď otvorila dvere spálne, zistila, že ležím na posteli ako predtým. Len čo však podišla bližšie, uvedomila si, že telo už nemám uvoľnené, ale tvrdé ako doska. Rozsvietila a zbadala, že sa prudko mykám. Sánku som mal neprirodzene vysunutú dopredu, oči otvorené a vyvrátené dohora.

„Eben, povedz niečo!“ zvrieskla. Keď som nezareagoval, vytočila deväťstojedenaštku. O necelých desať minút dorazili záchranári. Rýchlo ma naložili do sanitky a previezli na pohotovosť Lynchburskej všeobecnej nemocnice.

Kým Holley čakala na sanitku, prežívala hrozné chvíle. Keby som vtedy bol pri vedomí, vysvetlil by som jej, čo presne sa so mnou deje: mám *grand mal*, veľký epileptický záchvat, ktorý celkom isto vyvolala nejaká mimoriadne vážna porucha mozgu.

Nič také som vtedy, pravdaže, nemohol urobiť.

Ďalších sedem dní som pre Holley a zvyšok rodiny existoval iba ako telo. Na nič z toho, čo sa so mnou v tom čase dialo, sa nepamätám. Dozvedel som sa o tom až z rozprávania iných. Moja myseľ či duša – inak povedané, ústredná či ľudská časť, nech už ju nazvete akokoľvek – bola preč.

Nemocnica

Pohotovosť Lynchburskej všeobecnej nemocnice je druhá najrušnejšia v celej Virgínii. O pol desiatej v bežný deň v nej už všetci naplno pracujú. Inak to nebolo ani v ten pondelok. Hoci väčšinu dní som trávil v Charlottesville, v Lynchburskej všeobecnej nemocnici som často operoval a poznal som tam prakticky každého.

Telefonát zo sanitky prijala Laura Potterová, lekárka na pohotovosti, s ktorou som takmer dva roky úzko spolupracoval. Oznamili jej, že čoskoro privezú päťdesiatštyriročného belocha s diagnózou *status epilepticus*. Ako kráčala k miestu, kde zastavujú sanitky, premýšľala o všetkých možných príčinách pacientovho stavu. Keby som bol na jej mieste, uvažoval by som nad rovnakým zoznamom: abstinenčný syndróm alkoholika, predávkovanie drogami, hyponatrémia (prinízka hladina sodíka v krvi), mŕtvica, metastatický alebo primárny mozgový nádor, intraparenchýmové krvácanie (krvácanie do mozgového tkaniva), mozgový absces a... meningitída.

Keď ma záchranári previezli do Hlavného krídla 1, ešte stále som sa prudko zmietať v kŕčoch. Popritom som nesúvisle stonal a rozhadzoval rukami a nohami.

Zo zvukov, čo som vydával, a spôsobu, akým som sa zmietať, doktorka Potterová okamžite pochopila, že terčom útku sa stal môj mozog. Jedna sestra pritiahla resuscitačný vozík, ďalšia mi odobrala krv a tretia vymenila prázdne vrečko,

z ktorého mi prúdila do žily infúzia, za nové. Infúziu mi nasadili záchranári u nás ešte predtým, ako ma naložili do sanitky. Keď so mnou sestry manipulovali, zmietal som sa ako stoosemdesiatcentimetrová ryba na suchu. Vydával som skomolené, nezmyselné či zvieracie zvuky. Popri epileptickým záchvate Lauru trápila aj asymetria mojich motorických funkcií. Vyplývalo z nej, že práve dochádza k vážnemu, potenciálne nevratnému poškodeniu mozgu.

Lekár si musí na takéto stavy pacientov zvyknúť, a Laura počas mnohých rokov na pohotovosti videla azda všetko, čo možno vidieť. Ešte nikdy však nezažila, aby jej priviezli takto zúboženého kolegu. Pozrela na skrúteného a revúceho pacienta na pojazdnom lôžku a zamrmlala: „Eben.“

Potom trochu hlasnejšie oznámila ostatným lekárom a sestram: „Je to Eben Alexander.“

Zamestnanci, čo ju začuli, sa zhŕkli okolo lôžka. Podišla k nemu aj Holley, ktorá nasledovala sanitku. Laura zatiaľ chrlila povinné otázky týkajúce sa najpravdepodobnejších príčin môjho stavu. Som alkoholik, ktorý náhle prestal piť? Užil som nedávno nejakú rekreačnú drogu so silnými halucinogénnymi účinkami? Potom urobila opatrenia potrebné na prerušenie epileptického záchvatu.

V posledných mesiacoch ma Eben IV. podrobil náročnému kondičnému programu. Vo februári totiž vyšiel na ekvádorskú sopku Cotopaxi, vysokú 5 883 metrov, a ďalší výstup chcel absolvovať spolu so mnou. Vďaka intenzívnemu tréningu som nadobudol značnú fyzickú silu, preto ošetrovateľom robilo problém udržať ma na lôžku. Po piatich minútach a vnútrožilovom podaní 15 miligramov diazepamu som ešte stále blúznil a útočil na všetkých, čo sa ma dotkli. Na veľkú úľavu doktorky Potterovej som už pri tom

používal obe strany tela. Holley jej povedala, že pred epileptickým záchvatom ma strašne rozbolela hlava. Laura preto urobila lumbálnu punkciu – z podpavúčnicového priestoru v driekovej oblasti mi odobrala trochu mozgovomiechového moku.

Je to priehľadná telesná tekutina, ktorá obmýva vonkajší aj vnútorný povrch miechy a mozgu a chráni ich pred nárazmi. V tele normálneho, zdravého človeka sa jej denne vytvorí asi pol litra. Akékoľvek zníženie priehľadnosti mozgovomiechového moku svedčí o infekcii alebo krvácaní.

Takáto infekcia sa nazýva meningitída – zápal obalov centrálnej nervovej sústavy (meningy), ktoré zvnútra vystielajú chrbticový kanál a lebku a sú v priamom kontakte s mozgovomiechovým mokom. V štyroch z piatich prípadov je príčinou ochorenia vírus. Vírusová meningitída pacienta neraz ochromí, no podľahne jej iba jedno percento postihnutých. V jednom prípade z piatich však meningitídu vyvolávajú baktérie, ktoré často bývajú nebezpečnejšie ako vírusy. Ak sa bakteriálna meningitída nelieči, nevyhnutne zapríčini smrť. Ak sa však rýchlo nasadia vhodné antibiotiká, úmrtnosť sa pohybuje v rozpätí 15 až 40 percent.

Jednou z najmenej pravdepodobných príčin bakteriálnej meningitídy u dospelých je veľmi stará a húževnatá baktéria *Escherichia coli*, známejšia ako *E. coli*. Nik nevie, ako dlho už existuje. Odhady sa pohybujú od troch do štyroch miliárd rokov. Nemá jadro a rozmnožuje sa nepohlavne jednoduchým, zato však mimoriadne účinným priečnym delením (inými slovami povedané, bunka sa rozdelí na dvoje). Predstavte si bunku, ktorá obsahuje DNA a živiny prijíma cez bunkovú stenu (zvyčajne pochádzajú z iných buniek, ktoré napadne a pohltí). Teraz si predstavte, že súčasne vytvára

kópie viacerých vlákien DNA a približne každých dvadsať minút sa rozdelí na dve dcérske bunky. Za hodinu vznikne osem takýchto buniek, za dvanásť hodín 69 miliárd. Po pätnástich hodinách priečného delenia sa nahromadí 35 miliárd buniek. Explozívny rast sa spomalí až vtedy, keď baktériám začne dochádzať potrava.

E. coli sa navyše správa mimoriadne promiskuitne. V procese bakteriálnej konjugácie si vymieňa gény s ďalšími druhmi baktérií. V prípade potreby tak rýchlo nadobúda nové vlastnosti, napríklad rezistenciu na antibiotiká. Vďaka tomuto receptu na úspech *E. coli* pretrváva na našej planéte prakticky od počiatku jednobunkového života. Žije aj v našom vnútri, najmä v tráviacom trakte. Za normálnych okolností nás nijako neohrozuje. Ak však získa vlákna DNA, ktoré jej dodajú nesmiernu agresivitu, a prenikne do mozgovomiechového moku, okamžite začne spotrebúvať roz-pustenú glukózu a všetko ostatné, čo dokáže využiť, vrátane mozgových buniek.

Nikto z tých, čo sa v tej chvíli nachádzali na pohotovosti, si nemyslel, že trpím meningitídou spôsobenou *E. coli*. Nemali na to dôvod. Táto choroba postihuje dospelých iba výnimočne. Najčastejšími obeťami sú novorodenci. Prípady detí starších ako tri mesiace sú veľmi vzácne. Na meningitídu spôsobenú *E. coli* ročne spontánne ochorie menej než jeden z desiatich miliónov dospelých.

Pri bakteriálnej meningitíde sa terčom útoku najskôr stane vonkajšia vrstva mozgu – kortex (mozgová kôra). Slovo *cortex* pochádza z latinčiny a znamená kôra. Ak sa pozriete na kôru pomaranča, získate celkom dobrú predstavu o tom, ako mozgová kôra obklopuje vývojovo staršie časti mozgu. Zodpovedá za pamäť, reč, emócie, logiku či spracúvanie zra-

kových a sluchových signálov. *E. coli* teda najskôr poškodí tie časti mozgu, ktorých funkcie sú na zachovanie ľudských vlastností najdôležitejšie. Mnohé obete bakteriálnej meningitídy zomierajú v prvých dňoch ochorenia. Z tých, čo prídu na pohotovosť a ich neurologické funkcie sa – podobne ako v mojom prípade – prudko zhoršia, prežije iba desať percent. Ťažko však povedať, či sa na nich usmialo šťastie, lebo mnohí z nich strávia zvyšok života vo vegetatívnom stave.

Hoci doktorka Potterová nemala podozrenie na meningitídu spôsobenú *E. coli*, predsa len predpokladala, že ide o *nejaký* druh mozgovej infekcie. Práve preto sa rozhodla pre lumbálnu punkciu. Len čo povedala jednej zo sestier, aby priniesla tácku s nástrojmi a pripravila ma na zákrok, telo sa mi naplo, akoby ktosi pustil do lôžka elektrický prúd. S novým privalom energie som vydal dlhý mučivý ston. Chrbát sa mi prehol a znova som začal mávať rukami. Tvár mi sčervenela a žily na krku sa mi hrozilo vyduli. Laura skríkla, aby mi prišli pomôcť. Čoskoro ma už držali dvaja, štyria a napokon šiesti ošetrovatelia. Násilím ma skrútili do polohy, v akej leží plod v maternici, a Laura mi podala ďalšie sedatíva. Konečne som sa upokojil, takže mi mohla zasunúť do podpavúčnicového priestoru v driekovej oblasti ihlu.

Keď človeka napadnú baktérie, telo sa okamžite prepne do obranného režimu. Z kasární v slezine a kostnej dreni vyšle úderné jednotky bielych krviniek, aby útočníkov zneškodnili. Sú to prvé obete v obrovskej bunkovej vojne, ktorá sa rozpúta vždy, keď ľudský organizmus napadnú cudzí biologickí útočníci. Doktorka Potterová vedela, že ak mozgovomiechový mok nebude číry, príčinou budú biele krvinky.

Zohla sa a sústredila sa na priehľadnú zvislú rúrku manometra, v ktorej sa zjavil mozgovomiechový mok. Prekvapilo

ju už to, že tekutina nekvapká, ale sa valí. Spôsobil to nebezpečne vysoký tlak.

Ďalším prekvapením bol vzhľad mozgovomiechového moku. O veľkých problémoch by svedčil už slabý zákal. Tekutina, čo sa rinula do manometra, však bola väzká a biela, navyše zelenkastá.

Môj mozgovomiechový mok bol plný hnisu.